

Sygn. akt V CZ 15/11

POSTANOWIENIE

Dnia 13 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Lech Walentynowicz (przewodniczący)

SSN Bogumiła Ustjanicz (sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

w sprawie z powództwa A. D.

przeciwko "Telewizja Polska" S.A. w W. - Oddziałowi w W.

o ochronę dóbr osobistych,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 kwietnia 2011 r.,

zażalenia powoda na orzeczenie o kosztach, zawarte w wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 15 grudnia 2010 r.,

zmienia zaskarżone postanowienie zawarte w punkcie drugim wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 15 grudnia 2010 r., o tyle, że zasądzoną nim kwotę 2250 zł obniża do kwoty 500 zł (pięćset złotych), a w pozostałym zakresie oddala zażalenie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem zawartym w wyroku z dnia 15 grudnia 2010 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelacje obu stron i zasądził od powoda A. D. na rzecz pozwanej Telewizji Polskiej Spółki Akcyjnej kwotę 2250 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Rozstrzygnięcie o kosztach procesu oparł na zasadzie odpowiedzialności za wynik sporu, którą uznał za adekwatną do wyniku postępowania apelacyjnego, ponieważ powód domagał się zasądzenia dalszej kwoty 195000 zł, a pozwana – oddalenia powództwa w zakresie zasądzonej kwoty 5000 zł.

W zażaleniu powód zarzucił zaskarżonemu postanowieniu naruszenie art. 102 k.p.c. przez niezastosowanie go i przyjęcie, że nie zachodzą szczególnie uzasadnione wypadki, które powinny mieć wpływ na treść tego orzeczenia. Domagał się zmiany postanowienia i odstąpienia od obciążenia go obowiązkiem zwrotu pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego. Trudna sytuacja majątkowa powoda była przyczyną zwolnienia go do kosztów sądowych i ustanowienia dla niego pełnomocnika, a zatem obciążenie go kosztami procesu wywoła uszczerbek w utrzymaniu jego i rodziny. Sprzeciwiają się temu również względy słuszności.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przyjęcie jako podstawy orzekania o kosztach procesu jednej z zasad przewidzianych art. 98 do 107 k.p.c. uzależnione jest od ostatecznego rezultatu procesu. Podstawową zasadą jest, objęta art. 98 § 1 k.p.c., zasada odpowiedzialności za wynik procesu, wskazująca, że strona przegrywająca jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi poniesione przez niego koszty procesu. Jednym z wyjątków od tej reguły, wskazanym w art. 102 k.p.c., jest możliwość nieobciążania w ogóle strony przegrywającej kosztami albo zasądzenia od niej tylko części kosztów, jeśli zaistniały wypadki szczególnie uzasadnione (zasada słuszności). Rozstrzygnięcie o kosztach procesu zgodnie z tym uregulowaniem nie wymaga wniosku strony przegrywającej. Z uwagi na to, że zasada słuszności jest rozwiązaniem szczególnym, przy jej stosowaniu należy mieć na uwadze, że przepis art. 102 k.p.c. nie może być rozszerzająco wykładany, wykluczone jest również przyjmowanie uogólnień, wymaga natomiast stwierdzenia wystąpienia wyjątkowych okoliczności w konkretnej sprawie. Nie zostało jednak bliżej określone w tym przepisie pojęcie „wypadków szczególnie uzasadnionych”, co wskazuje na

pozostawienie dokonania tego praktyce orzeczniczej, a brak jakichkolwiek ograniczeń przemawia za szerokim pojmowaniem zakresu tego zwrotu. Powszechnie przyjmowane jest w orzecznictwie, że ocena, czy w sprawie miały miejsce wypadki, które można zakwalifikować jako „szczególnie uzasadnione” należy do uprawnień jurysdykcyjnych sądu, który mając na względzie wszystkie okoliczności sprawy powinien wyważyć racje obu stron, kierować się poczuciem słuszności i zasadami współżycia społecznego. Do okoliczności zasługujących na uznanie za takie wypadki zaliczyć trzeba zarówno te związane z przedmiotem sporu, jako charakteru żądania poddanego pod osąd, jego znaczenia dla strony, jak też łączące się z przebiegiem postępowania oraz niezwiązane z postępowaniem, ale dotyczące samej strony, jej sytuacji majątkowej i życiowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 1974 r., II CZ 223/73, niepubl.; wyrok z dnia 15 lipca 2004 r., V CK 648/03, niepubl.; postanowienie z dnia 26 stycznia 2007 r., V CSK 292/06, niepubl. postanowienie z dnia 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.; wyrok z dnia 12 stycznia 2010 r., III CSK 87/09, niepubl.). Przyczyny usprawiedliwiające zwolnienie strony od kosztów sądowych nie mogą samoistnie wskazywać na znamiona „szczególnie uzasadnionego wypadku”, co jednoznacznie wynika z art. 108 u.k.s.c. i znalazło wyraz w orzecznictwie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2007 r., V CZ 292/06, niepubl.; 13 grudnia 2007 r., I CZ 110/07, niepubl.; 27 stycznia 2010 r., II CZ 88/09, niepubl.; 11 lutego 2010 r., I CZ 112/09, niepubl.). Nie wyłącza to jednak możliwości oceny sytuacji majątkowej i życiowej strony jako jednego z elementów okoliczności wskazujących na istnienie podstaw do zastosowania zasady słuszności.

W rozpoznawanej sprawie były podstawy do oparcia rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego na zasadzie przewidzianej art. 102 k.p.c. Analizując, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, wszystkie jej okoliczności stwierdzić należy, że zaistniały, objęte przepisem art. 102 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wypadki szczególnie uzasadnione. Należy do nich charakter dochodzonego przez powoda świadczenia, dotyczący ochrony dobra osobistego przez zapłatę zadośćuczynienia, a zatem uprawnienia mającego dla niego istotne znaczenie, jako bezprawne naruszenie sfery prywatności. Określenie przez powoda rozmiaru

tego świadczenia wynika z subiektywnego odczucia pokrzywdzenia, które poddane jest dyskrecjonalnej ocenie Sądu, dokonywanej według obiektywnych mierników, przedstawionych w motywach. Rozważenie okoliczności sprawy, odnoszące się do przebiegu postępowania, wskazuje na to, że wartościowe określenie zakresu wygranej powoda nie uwzględnia wykazania podstawy odpowiedzialności pozwanego, kwestionowanej przez niego jeszcze w postępowaniu apelacyjnym. Do czynników mających wpływ na ocenę słuszności zakresu obciążenia powoda kosztami zaliczyć należało także jego trudną sytuację majątkową i rodzinną. Przedstawione okoliczności należą do zakresu pojęciowego „wypadków szczególnie uzasadnionych”, przemawiających za częściowym jedynie obciążeniem powoda obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego. Niezależnie od tego sprzeczne z odczuciem słuszności było obciążenie powoda kosztami procesu w wysokości nieomal połowy przyznanej mu sumy zadośćuczynienia. Wbrew zarzutom skarżącego nie było podstaw do nieobciążania go w ogóle tymi kosztami. Inicjując postępowanie przed Sądem drugiej instancji powinien być liczyć się z obowiązkiem ponoszenia kosztów, skoro ocenie rozmiaru zadośćuczynienia przedstawionej przez Sąd pierwszej instancji nie przeciwstawił miarodajnych argumentów, utrzymując jego wysokość na pierwotnym, znacząco wygórowanym poziomie.

Z powyższych względów zaskarżone postanowienie podlegało zmianie w oparciu o art. 398¹⁶ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c.